

ՕՐԵՐԼԵՆԵՐԸ

Վ Է Գ

Բրնկ. Բազկենի

Իր որդու ներս մտնելը տեսնելով՝ նա երեսը դարձրել էր դէպի այն պատուհանը՝ որ նայում էր պարկի վրայ, խաչածեղեր էր սրունքները, և աջ արժուկով յենուել էր գրասեղանին։ Նա հետաքրքրութեամբ, ժպտով քննում էր այն մեծ, սիրուն և նրբամարմին տղամարդը, իր որդին, որ պատրաստում էր նստել իր դիմաց։ Տեսնելով նրան թիկնաթոռի մէջ ընկողմանած և ժպտալիս իր սեփական ժպտի ծիծաղով, զննելով այս լիքը, երկու թուխ ծնօտամօրուսով շրջանակուած դէմքը, և աջ, դէպի վեր բարձրացած ձեռքի շարժումը, որով բռնում էր գլուխը և խաղում էր ակնոցի կապի հետ, այս բոլորից շատ հեշտ էր հասկանալ, որ պ. Ժողէֆ Օրերլէին դատաւորի տեղ ընդունողները սխալուած էին։ Բայց, այժմերը՝ յորդ լոյսի պատճառով մի փոքր քթթած՝ շատ կենդանի և շատ խստահայեաց էին և ցոյց էին տալիս, որ նրանց տէրը գործողութեան մարդ միայն կարող էր լինել։ Նրանք հակապատկեր էին կազմում շրթների մեքենական ժպտի հետ։ Գիտական, աշխարհիկ կամ հայրական ոչ մի հետաքրքրութիւն չէին մատնում։ Նրանք պարզապէս մի ճանապարհ էին որոնում, ինչպէս նաւավարի աչքերը՝ կարողանալ անցնելու համար։ Հազիւ պ. Օրերլէ հարցրել էր. «Ի՞նչ ունես ինձ ասելու» որ նա պատասխանեց.

— Այս առաւօտ մօրդ հետ խօսել ես։

— Ո՛չ

— Հիւսիէնսի՞ հետ։

— Ո՛չ էլ նրա հետ. սենեակիցս հէնց նոր եմ դուրս գալիս։

— Աւելի լաւ։ Պէտք է որ մենք՝ երկուսս միասին մեր

ծրագիրը կազմենք, առանց ուրիշների միջամտութեան... Ես թոյլ տուի որ դու վերադառնաս և ընակուես այստեղ, գլխաւորաբար նրա համար, որ մենք կարողանանք ըստ պագայի մասին խորհել: Նախ, հոկտեմբերը ամսուս պէտք է կատարես զինուորական ծառայութիւնդ, հաստատապէս վճռել ես, այնպէս չէ:—Նա շեշտեց վերջին բառերի վրայ—և պիտի դառնաս պահեստի սպայ...

Ժան՝ անշարժ, իրանը ուղղածիզ, հայեացքը շեշտակի, և դրաւիչ լրջութեամբն այն երիտասարդին, որ խօսում է իր ապագայի մասին, և որ իր պատասխանի մէջ դնում է այն որոշմանն ու համաւորութիւնը որ երիտասարդին անսովոր է, ասաց.

—Այո, հայր, այդ է իմ դիտաւորութիւնը:

Ուրեմն առաջին կէտը կարգադրուած է: Իսկ յետոյ, Դու տեսար աշխարհը: Դու ճանաչում ես այն ժողովուրդին, որի մէջ պէտք է ապրես: Դու գիտես, որ գերմանական ատենակալութեան մէջ յաջող կերպով մուտք գործելուդ յոյսերը մի քանի ժամանակից վեր աւելացել են, որովհետեւ իմ սեփական դիրքս լաւացել է, աչքի խիող աստիճանով բարձրացել, Ալգասում:

—Գիտեմ:

—Դու գիտես նոյնպէս, որ իմ ցանկութիւնը՝ քեզ այդ ասպարէզում մտած տեսնել, երբէք չէ փոխուել, ասպարէզ, որին ես ինքս հետևած կը լինէի, եթէ հանգամանքները աւելի զօրեղ եղած չլինէին, քան իմ կամքը:

Որպէս թէ այդ բառը նրա մէջ յանկարծ վառած լինէր կամքի ուժը, պէ՛տք էր աչքերը յառեցին, հրամայողական, տիրապետող, իր որդու աչքերին, ինչպէս ճանկեր, որոնք էլ չեն բաց թողնի: Նա դադարեց խաղալ իր ակնոցի հետ և արագութեամբ ասաց.

—Քո վերջին նամակները ցոյց էին տալիս սակայն, որ դու վարանում ես: Պատասխանիր ինձ: Դատաւոր պիտի դառնաս:

Ժան թեթեօրէն տօգուճուեց և պատասխանեց.

—Ո՛չ:

Հայրը կուցաւ դէպի առաջ, որպէս թէ պատրաստուէր վեր կենալու, և, առանց աչքերը հեռացնելու նրանից, որի բարոյական կորուստն էր կշռում, դատում այդ բոպէին.

—Վարչական մարդ:

—Ո՛չ էլ վարչութեան մէջ կը ծառայեմ: Պաշտօնական ո՛չ մի գործ:

—Ապա քո իրաւաբանական ուսումնը:

—Աւելորդ է:

—Որովհետեւ:

—Որովհետեւ, ասաց երիտասարդը ջանալով իր ձայնը խելօքացնել, ես գերմանական ոգի չունիմ: Պ. Օրերիւէ այդպիսի պատասխանի չէր սպասում: Դա նրա դէմ, մի պարտաւ էր: Նա յանկարծ վեր ցատեց տեղից, և, բնազդաբար նայեց դէպի արհեստանոցը՝ վստահ լինելու համար, որ նրանց լսող կամ հեռուից այդ խօսքերի իմաստը գուշակող չկար: Նա տեսաւ որ բազմաթիւ բանուորներ իսկեացքը ուղղուած էր դէպի իրանց. նրանք կարծում էին որ վարպետը նայում է իրանց կողմը հսկելու համար իրանց աշխատանքի վրայ, և շուտով խոնարհեցրին իրանց աչքերը: Պ. Օրերիւէ մօտեցաւ իր որդուն: Բուռն զայրոյթով լեցուած էր: Բայց հասկացաւ որ չպէտք էր իր զայրոյթը մատնել: Վախենալով որ ձեռները իր յուզումը չյայտնեն, նա բռնեց իր նստած թիկնաթոռի երկու բազուկներէից, և քիչ առաջուայ նման կռացած՝ այժմ սկսեց ոտքից մինչև գլուխ, իր դիրքի, իր հագուստի և իր կերպարանքի մէջ քննել այն երիտասարդին, որ սառնարիւնով այնպիսի մտքեր էր արտայայտում, որոնք հօր վարձուների դէմ արձակուած դատապարտութեան վճռի շատ նման էին: Մի րոպէ լռելուց յետոյ, խեղդուկ ձայնով հարցրեց.

—Ո՞վ հանեց քեզ ինձ դէմ: Մայրդ:

—Ինչո՞ւ համար մայրս, ո՞չ ոք, պատասխանեց աշխուժով Ժան Օրերիւէ: Ես ձեզ դէմ ոչինչ չունեմ: Ինչո՞ւ իմ միտքն այդպէս էք բացատրում: Ես ասում եմ գերմանական ոգի չեմ կրում իմ մէջ: Դա մի երկար բաղդատութեան արդիւնք է. ուրիշ ոչինչ:

Պ. Ժողէֆ Օրերիւէ տեսաւ, որ շատ էր բացուել: Նա իր անկեղծութեան սանձը քաշեց, և, այն սառը հեղնութեամբ, որի շնորհիւ նա թաղցնում էր իր իսկական զգացումները.

—Քանի որ դու հրաժարուում ես այն ասպարէզից, որի համար քեզ պատրաստել էի, ուրեմն դու քեզ համար մի ուրիշը գտե՛լ ես:

—Անկասկած, միայն ձեր հաւանութեամբ:

—Ո՞րը:

—Ձեր ասպարէզը: Սխալ չհասկանաք ասածս: Ես ապրեցի առանց կուռի, տասը տարի շարունակ, բացառապէս գերմանական մի միջավայրում: Ես գիտեմ թէ դա ճիշդն է: Բայց արժեք ինձ համար: Դուք ինձ հարցնում էք իմ փորձառութեան արդիւնքի մասին. լսւ, լսեցէք. ինձ թւում է որ իմ նկարագիրը բաւական ձկուն, եթէ կամենում էք, բաւական բարեհամբոյր չէ, որպէսզի աւելին յանձնառու լինեմ և մի

գերմանացի պաշտօնեայ դառնամ: Ես վստահ եմ որ ամեն ինչ չպիտի ըմբռնեմ միշտ և երբեմն անհնազանդ պիտի լինեմ: Իմ վճիռն անդառնալի է: Իսկ, ընդհակառակը, ես սիրում եմ ձեր ճարտարարուեստը, ինդուստրիան:

— Դու երևակայում ես որ մի գործարանատէր անկախ է:

— Ո՛չ, բայց առհի քան ուրիշները: Ես իրաւաբանութեան հետեւեցայ, որպէսզի առանց խորհրդածութեան, առանց քննութեան չմերժեմ այն ճանապարհը, որ դուք ինձ ցոյց էիք տալիս: Բայց ես օգտուեցի այն ճանապարհորդութիւններից, որ, ամեն տարի, դուք ինձ... առաջարկում էիք...

— Կարող ես ասել, որ ստիպում էի քեզ կատարել այդ ճանապարհորդութիւնները: Ծշմարտութիւնն այդ է. և ես քեզ կը բացատրեմ թէ ինչո՞ւ:

— Ես նրանցից օգտուեցի ուսումնասիրելու համար անտառային ինդուստրիան այն բոլոր վայրերում, ուր ես այդ կարողացայ, Գերմանիայում, Աւստրիայում, Կովկասում: Մի կարծէք որ այդ հարցում բոլորովին անփորձ եմ: Եւ ես ցանկանում եմ ապրել Ալլէյմում: Թոյլ կը տամք:

Հայրը նախ չպատասխանեց: Նա աշխատում էր իր որդու վրայ գործ դնել այն փորձառութիւնը, որին յօժարակամ ենթարկում էր այն մարդկանց, որոնք գալիս էին իր մօտ մի կարևոր գործի մասին խօսելու: Նա լռում էր այն ըոպէին, երբ իրանից պահանջում էին վճռական խօսքեր: Եթէ խօսակիցը՝ շփոթուած՝ երեսը շուռ տար խուսափելու համար այն հայեացքից, որով նա կարծես ուզում էր ճնշել, կամ եթէ նորից մտնէր բացատրութիւնների մէջ, պ. Ժողէֆ Օրերլէ նրան դասում էր տրեւակաւ մարդկանց շարքը, իրանից ստոր կանգնած մարդկանց շարքը: Ժան իր հօր հայեացքից խոյս չտուեց, և բերանն անգամ բաց չարեց: Պ. Օրերլէ այդ բանի համար զաղտնապէս ուրախացաւ, իրան շոյուած զգաց: Հասկացաւ, որ գտնուում է մի կատարելապէս կազմուած մարդու դիմաց, մի վճռական և հաւանականաբար անյողդող կամքի առաջ: Նա այդ կարգի մարդկանց ճանաչում էր իր շուրջը: Գաղտնապէս գնահատում էր նրանց ոգու անկախութիւնը և երկնչում էր նրանցից: Կոմբինացիայի և կազմակերպութեան իր բնական արագութեամբ, նա իր մտքի առաջ պատկերացրեց շատ յստակ կերպով Ալլէյմի ինդուստրիան, որը վարում էր Ժանը, և Ժանի հայրը, Ժողէֆ Օրերլէ, բազմել էր Բայխստագում, ընդունուած՝ ֆինանսիստների, վարչական անձերի և գերմանական աշխարհի հօգըների շարքում: Նա այն մարդկանցից էր, որոնք գիտեն մինչև անգամ իրանց յուսախաբութիւններից օգտուել, ինչպէս օգտուում

են գործարանի թափթիուքներից: Այդ նոր պատկերը նրան խանդաղատեցրեց: Փոխանակ գայրանալու, թողեց որ իր հեզ-նական դէմքը իր նախկին հանդարտութիւնն ստանայ: Ձեռքի մի շարժումով ցոյց տուեց անսահման գործարանը,—ուր, անդադար, այնպիսի խուլ գղրղիւնով, որ թեթեւեռն ցնցում էր կրկնակի ապակիները, պողպատէ հատու գործիքները մըտ-նում էին վոժերի հինաւուրց ծառերի սիրտը,—և սիրալիր կըշ-տամբանքի շեշտով ասաց:

—Թող այդպէս լինի, զաւակաւ: Դա պիտի ուրախացնէ իմ հօրը, քո մօրն ու Ուլրիխին: Ես ընդունում եմ որ դու ինձ մեղաւոր գտնես, հանգէպ նրանց՝ մի կէտում, բայց միայն մի կէտում: Մի քանի տարի առաջ, ես քեզ թոյլ չէի տայ որ դու հրա-ժարուես այն ասպարիզից, որը ինձ թւում էր լաւագոյնը քեզ հա-մար, և որը մեզ պաշտպանելու էր այն դժուարութիւնների դէմ, որոնց չափն ու աստիճանը անկարող ես որոշելու: Այդ ժամանակ դու չէիր կարող ինքդ դատել: Եւ, բացի այդ, ես իմ ճարտար-արուեստը, իմ դիրքը շատ խախուտ և շատ վտանգաւոր էի համարում, որպէսզի նրանց քեզ փոխանցէի: Այժմ ամեն ինչ փոխուած է: Իմ գործերը ընդարձակուել են: Կեանքը ինձ համար տանելի է, ինչպէս և ձեզ, բոլորիդ համար, շնորհիւ այնպիսի ջանքերի և գուցէ գոհողութիւնների, որոնց համար, ինձ շրջապա-տողները՝ բաւականաչափ երախտապարտ չեն զգում իրանց: Այսօր, ընդունում եմ, որ այս արհեստը ունի ապագայ: Ուզում ես իմ յաջորդը լինել: Լաւ, իսկոյն և եթ ըո առաջ բաց կանեմ դուռը: Մինչև վիճուորագրութիւնդ դեռ եօթ ամիս կայ, դու կաշխատես այդ ժամանակամիջոցում եփուել գործի մէջ, փոր-ձառութիւն ստանալ: Այո, համաձայն եմ, բայց, մի պայմանով:

—Ի՞նչ պայմանով:

—Բաղաքականութեամբ չպիտի զբաղուես:

—Արդէն ես այդ բանի համար ախորժակ էլ չունեմ:

—Ա՛հ, ներողութիւն, շարունակեց պ. Օբերլէ տաքանա-լով. պէտք է որ մենք միմեանց լաւ հասկանանք, այնպէս չէ: Ես չեմ կարծում որ չունենաս դու քո քաղաքական որոշ ձգտումը. գուցէ դեռ տարիքդ չէ ներում, կամ խառնուածքդ: Ես այդ քանը քեզ չեմ արգելում... Ես արգելում եմ քեզ ալլաասական թիւու ազգասիրութիւնը, շովինիզմը. ես չեմ ուզում որ դու անդադար ամեն դէպքում կրկնես, ինչպէս ուրիշներ. «Փրանս-սիան, Փրանսիան», կրես քո բաճկոնակի տակ մի եռագոյն գօտի, նմանուես Ստրազրուրգի ալլասցի ուսանողներին, որ, միմեանց ճանաչելու և միմեանց դաշնակցելու համար, շուա-ցնում են, ոտթիկանութեան ականջի առաջ Մարսէյնէզի ե-

դանակը. «Կազմեցէք ձեր գնդերը:» Սիրելիս, ես չեմ ուզում գործողութեան այդ փոքրիկ ձևերը, այդ փոքրիկ ընդվզումները և նրանց մեծ վտանգները: Դրանք այնպիսի ցոյցեր են, որ մեզ արգելուած են, մեզ՝ գերմանական երկրում ինդուստրիով պարագողներին: Նրանք հակասում են մեր աշխատանքին, մեր շահերին, որովհետև ֆրանսիացիները չեն մեր յաճախորդները: Ֆրանսիան շատ հեռու է, սիրելիս, աւելի քան 200 մղոնով հեռու մեզանից, գոնէ մարդ այդպէս է կարծում, դատելով այն քիչ աղմուկից, քիչ շարժումից ու փողից, որ մտնում են այստեղ: Մի մուսանայ այս Դու, քո կամքովդ, գերմանացի գործարանատէր ես դառնում. եթէ գերմանացիներից շուտ տաս երեսդ, դու կորած ես: Մտածիր ինչ որ ուզում ես քո երկրի պատմութեան, անցեալի և ներկայի մասին: Դրանց մասին քո կարծիքներն ինչ չեն հետաքրքրում: Ես չեմ ուզում նոյնիսկ փորձել գուշակելու, թէ նրանք ի՞նչ ձև, ի՞նչ գոյն կարող են ունենալ այնպիսի մի յետամնաց միջավայրում, որպիսին է մեր Ալշէյմը. բայց ինչ որ էլ խորհեա, իմացիք պատրաստել, կամ պատրաստվիր քո ապագան այլուր: Ժանի որորուած բեխերի տակ մի ժպիտ ուրուագծուեց, մինչդեռ նրա դէմքի վերին մասը մնում էր լուրջ և անյողդողդ: Նա ասաց.

—Վստահ եմ, հետաքրքիր էք իմանալու, թէ ի՞նչ եմ խորհում Ֆրանսիայի մասին:

—Լաւ, ասա:

—Ես նրան սիրում եմ:

—Դու նրան չես ճանաչում:

—Ես ուշադրութեամբ կարդացի նրա պատմութիւնն ու գրականութիւնը, և համեմատեցի գերմանականը հետ. անհրաժեշտ էր: Այդ արդէն բաւական է, երբ մանաւանդ մարդ նոյն ցեղին է պատկանում, որ մնացեալը գուշակելով իմանայ: Ուրիշ կերպ նրան չեմ ճանաչում, ճիշտ է, դուք հարկաւոր նախազգութիւնները ձեռք առել էիք...

—Դու ուղիղ ես ասում, թէպէտև քո խօսքերի մէջ թաղանուած լինին գուցէ մի վերաւորիչ դիտում...

—Երբէք:

—Այո, ես հարկաւոր նախազգուշութիւնները ձեռք առի, որպէսզի դուք, դու և քոյրդ, ազադրուէիք աղիտաբեր ընդդիմադրութեան այն ոգուց, որ ձեր կեանքը պէտք է ցամաքեցնէր առաջին օրերից իսկ, որ ձեզ պիտի դարձնէր դժգոհներ, անկարողներ, խեղճեր, այն կարգի մարդիկ, որոնք շատ բազմաթիւ են Ալշէյմում և որոնք ոչ մի ծառայութիւն չեն մատուցանում ոչ Ֆրանսիայի, ոչ Ալզասի, ոչ իրանց՝ Գերմանիա-

յին մատակարարելով քէնի, բարկութեան շարունակական պատճառներ: Ես գոհ եմ, որ դու ինձ ստիպեցիր բացատրութիւն տալ դաստիարակութեան այն սիստէմի մասին, որը միմիային ես ցանկացայ քեզ համար: Ես ուզեցի քեզ խնայել այն դառն փորձը, որ ես՝ ինքս ճանաչեցի, և որի մասին քիչ առաջ խօսեցայ: Հիմա իր նպատակին: Կար և մի ուրիշ պատճառ: Ահ, գիտեմ որ այս հարցի վերաբերմամբ դէպի ինձ բոլորովին արդար չպիտի լինեն: Եւ այդ պատճառով էլ ստիպուած եմ ես ինձ գովել եմ սեփական ընտանիքում: Զաւակս, անկարելի է Ֆրանսիայում մեծացած լինել, իր ծագումով, իր բոլոր կապերով Ֆրանսիային պատկանել և չսիրել Ֆրանսիական կուլտուրան...

Մի բոպէ խօսքն ընդհատեց, տեսնելու համար թէ ի՞նչ տպաւորութիւն թողել էր այդ նախադասութիւնը. ոչինչ չընշմարեց, ոչ իսկ մի սարսուռ իր որդու անտարբեր դէմքի վրայ. Ժանը, անկասկած, շատ ուժեղ խառնուածքի, բնաւորութեան տէր մարդ էր: Իրան արդարացնելու անողորմ պէտքը հարկադրեց պ. Օբերլէին դարձեալ շարունակել խօսքը.

— Դու գիտես, որ այստեղ Ֆրանսիական լեզուին խէթ աչքով են նայում, իմ սիրելի Ժան: Բավերայում դու ստացար գրական, պատմական այնպիսի դաստիարակութիւն, որը չպիտի ստանայիր Ստրազբուրգում: Ես կարող եղայ պատուիրել, առանց քեզ քո ուսուցիչների աչքին կասկածելի դարձնելու, որ քեզ Ֆրանսերէնի յաւելուածական դասեր աւանդեն: Այն, այն պատճառները, որով ղեկավարուել եմ Փորձը ցոյց կը տայ թէ սխալմ եմ արդեօք: Յամենայն դէպս, ինչ որ արի, արի բարեմտութեամբ և քո օգտի համար:

— Սիրելի հայր, ասաց Ժան, ես իրաւունք չունիմ ձեր արածը դատելու: Ինչ որ կարող եմ ասել, այն է, որ շնորհիւ իմ ստացած դաստիարակութեան, եթէ ես չեմ ակորժում կամ անպայման չեմ հիանում գերմանական քաղաքակրթութեամբ, գոնէ վարժուցի գերմանացիների հետ ապրել: Եւ ես համոզուած եմ, որ կարող կը լինեմ նրանց հետ ապրել Աւստրիայում:

Հայրը յօնքերը ցնցեց, կարծես ասելու համար. «Ո՛վ է իմանում»:

— Իմ գաղափարները, մինչև այժմ, ոչ մի թշնամի չեն յարուցել ինձ դէմ Գերմանիայում. և ինձ թւում է, որ կարելի է վարել մի սղոցարան, գրաւուած երկրում, այն աշխարհայեացքներով, որոնք ձեզ պարզեցի:

—Յոյս ունիմ, հոր պատասխանեց պ. Օրերլէ:

—Ուրեմն դուք ինձ ընդունում էք: Ձեր գործի մէջ մտած կարող եմ համարուել:

Իբրև միակ պատասխան, պ. Օրերլէ մատը դրեց մի էլէքտրական կոճակի վրայ:

Մի մարդ բարձրացաւ այն աստիճաններից, որոնք առաջ-նորդում էին մեքենաների սրահից պ. Օրերլէի գտնուած դի-տարանը, բաց արեց հնչուն դուռը, և, կիսաբաց դռնից երևե-ցաւ մի մարդ՝ խարտեաշ, քառակուսի ժօրութով, երկար մազերով և երկու ափի նման կապոյտ աչքերով:

—Գիշեմ, ասաց վարպետը գերմաներէն, որդուս պիտի ծանօթացնէք սղոցարանի գործի հետ և նրան պիտի բացատրէք վեց ամսից ի վեր մեր կատարած բոլոր գնումները: Վաղուա-նից սկսած՝ նա ձեզ կընկերակցի այն այցելութիւնների ժամա-նակ, որ դուք պիտի տաք մեր հաշուին կտրուող անտառները:

Դուռը վերստին փակուեց: Երիտասարդ, խանդավառ, նրբահասակ Ժան Օրերլէն վեր էր կացել տեղից: Ձեռքը մեկ-նեց նրան և հրճուանքից դժգունած՝ ասաց:

—Ես նորից ալգասեցի դարձայ: Ո՛րքան շնորհակալ եմ:

Հայրը որդու ձեռքը սեղմեց մի քիչ կեղծ սրտազեղումով: Մտածում էր. «Սա, ճիշտ որ մօր պատկերն է: Ես սրա մէջ գտնում եմ Մոնիկի ոգին, խօսքերը, խանդավառութիւնը»:

—Տեսնում ես, զաւակս, որ ես միայն մի նպատակ ու-նիմ—բաղդաւորացնել ձեզ: Միշտ ունեցել եմ այդ նպատակը: Ես համաձայն եմ որ դու մտնես մի այլ ասպարէզ, քան այն՝ որ երազել էի քեզ համար: Ջանա, այժմ, ըմբռնել մեր դրութիւնը, ինչպէս ըմբռնում է բո ջոյրը...

Ժան դուրս եկաւ, և նրա հայրը, մի քանի բոպէից յե-տոյ, նոյնպէս: Բայց մինչդեռ պ. Ժոզէֆ Օրերլէ քայլերն ուղ-ղում էր դէպի տուն, շտապելով տեսնել իր աղջկան, իր միակ խորհրդակցին, և նրան պատմելու Ժանի հետ ունեցած խօսակ-ցութիւնը, այս վերջինը շինուածանիւթերի պահեստարանի մի-ջից անցնելով՝ խոտորուեց դէպի աջ, անցկացաւ դռների առա-ջով և անտառի ճանապարհը ձեռք առաւ: Բայց, որովհետև ճաշի ժամը մօտ էր, շատ հեռու չգնաց: Զառիվեր ճանապար-հով բարձրացաւ և հասաւ Ալշէյմի այգեստանները, որ ձգւում էին հովաւաստաններից *) (houblonnière) վերև, որոնք դեռ ևս մերկ դաշտեր էին, որոնց վրայ, այս ու այն կողմ,

*) Բոյս՝ որով զարեջուր են պատրաստում:

ցցւում էին միացած, խուրձեր կազմող ձողեր: Նրա հողին տօնի մէջ էր: Հասաւ մի այգու մուտքի առաջ, որը ճանաչում էր երեխայութեան հասակից, և ուր այգեգութ էր արել հեռու անցեալում. բարձրացաւ մի բլրակի լանջին, որը տիրապետում էր ճանապարհի, և վերից վար կարգով շարուած որթերի վրայ: Հակառակ տխուր լոյսին, հակառակ ամպերին և հողմին, գեղեցիկ, զմայլելիօրէն գեղեցիկ գտաւ իր Ալզասը. որ փոքրիկ զառիվայրերով իջնում և քիչ յետոյ միապաղաղ դաշտի նման տարածւում էր իր առաջ, խոտի լայն շերտերով և հերկի գօտիներով, որոնց միջից գիւղերը, դէս ու դէն, բարձրացնում էին իրանց կղմինտեայ տանիքներն ու դանգակատան կատարները: Կլոր, առանձնացած, ձմեռուայ պատճառով սպիտակած ծառեր՝ չոր եկքանների (chardon) էին նմանւում: Մի քանի ագռաւներ՝ հիւսիսի քամուց նպաստաւորուած՝ ճախրում էին և որոնում էին նոր սերմանուող դաշտեր: Ժան բարձրացրեց ձեռքերն ու երկարեց, որպէս թէ գրկելու համար այն տարածութիւնը, որ ձգւում էր Օբերնէից սկսած, որը նըշմարւում էր ձախակողմում, հովտի վերջին ելեէջներում, մինչև Բարր, աշակողմում, կիսով թաղուած՝ լեռնից իջնող եղևինների կոյտի տակ:

— Միրում եմ քեզ, Ալզաս, և դարձեալ գալիս եմ գէպի քեզ, բացազանչեց:

Նայեց Ալշէյմ գիւղին, կարմիր քարից շինուած այն տնին, որ իր գլխից էլ մի քիչ վեր էր բարձրանում, և որը իրանն էր. յետոյ աչքերը յառեց պորձաւորների և գիւղացիների բնակարանների կոյտի միւս ծայրին, թաւուտների մի տեսակ հըրւանդանի վրայ, որը երկարւում էր լերի դաշտի մէջ: Դն մի ծառուղի էր, որ վերջանում էր տերեաթափ, մոխրագոյն ծառերի մի խոշոր պուրակով, որոնց մէջտեղից նշմարւում էին մի տանիքի կողերը: Ժան աչքերը երկար ժամանակ սեւեռեց այդ կիսով չափ թաղնուած բնակարանի վրայ և տաաց.

«Բա՛րե, ալդասուհի: Ո՞վ գիտէ, գուցէ կարողանամ քեզ սիրել: Ո՛րքան երջանկութիւն, ապրել քեզ հետ այստեղ»

Ջանգալը հնչեց, Օբերլէներին ճաշի հրաւիրելու համար: Նրա զօղանջը խուլ էր ու խեղդուկ՝ և ցոյց էր տալիս ազատ տարածութեան անհունութիւնը, ուր նուաղում էր ամեն աղմուկ, և հողմի ու ժգնութիւնը՝ որ նրան թոցնում էր Ալզասի հողերի վրայից հեռու, շատ հեռու:

Ժան շտապեց վերադառնալ:

(Կը շարունակուի)